

# Natuur.stad

DRIEMAANDELIJKS LEDENBLAD VAN NATUURPUNT ANTWERPEN STAD - MAART - MEI 2023 - JAARGANG 12 - NUMMER 1  
VERSCHIJNT IN MAART, JUNI, SEPTEMBER EN DECEMBER

**EGEL EN EGELTJE IN  
ANTWERPEN**

**WANDELKAART  
BOSPOLDER**

**KOM NAAR ONZE  
JAARLIJKSE  
LEDENBIJEENKOMST!**



natuurpunt

ANTWERPEN  
STAD

742 plantensoorten, 34 soorten zoogdieren, 190 soorten vogels, 7 soorten reptielen en amfibieën, 36 soorten libellen, 755 soorten nachtvlinders, 19 soorten vissen, 350 soorten paddenstoelen, 250 soorten spinnen, 19 soorten sprinkhanen en krekels, 157 soorten wantsen en cicaden, 219 soorten kevers, 268 soorten bijen, wespen en mieren en tenslotte 33 soorten dagvlinders.

U denkt waarschijnlijk dat ik de opsomming geef van de monitoring in een waardevol natuurgebied. En u heeft het bij het rechte eind. Alleen is dat 'natuurgebied' niet een 'klassiek gebied' maar het werkingsgebied van onze afdeling in 't stad! Om dat even duidelijk te kaderen: dat is heel de zone tussen ring en Schelde en Berchem buiten de ring. Verrassende natuur! Zeg dat wel. We gaan er dieper op in tijdens de lezing op vrijdag 17 maart 2023 in de kelder van De Groene Waterman (zie p. 14).

Die verrassende natuur en de biodiversiteit willen we natuurlijk ook graag blijven beschermen want zij is en blijft de basis van alle leven. We kijken daarbij naar het enorme potentieel aan stedelijke tuinen en openbaar groen, maar zetten ook in op meer kwalitatief groen bij de diverse samentuinen in onze stad. Vanaf 2024 gaan we daarom een label uitreiken aan samentuinen die bijdragen aan een betere stedelijke biodiversiteit.



Intussen gaf Samentuin Damhof in Antwerpen Noord vorig jaar het goede voorbeeld en zij kochten via onze afdeling heel wat inheems plantgoed aan. Wil je dat goede voorbeeld volgen in je eigen (samen-)tuin? Dan heet ik je op zondag 16 april 2023 van harte welkom op onze 9de editie van de Inheemse Plantenmarkt!

Johan Wyckmans  
Ondervoorzitter en Verantwoordelijke Verenigingswerking

## Inhoud

maart - mei 2023 - jaargang 12 - nummer 1

Voorwoord	2
Advertentie plantenmarkt	3
De egel in Antwerpen Stad	4-5
Hoe maak je je tuin klimaatbestendig – deel 1: WATER	6-7
Het egeltje	7
Heerlijk wandelen door de Bospolder (Ekeren)	8-9
De blauwborst	10
Interview Chantal Van Gool	13
De sleedoorn	15
Activiteitenkalender	16

### Lokale afdeling

Natuurpunt Antwerpen Stad is de lokale afdeling van Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen. Het werkingsgebied omvat de delen van de districten Antwerpen (postcodes 2000, 2018 en 2060) en Bergerhout binnen de Ring en het volledige district Berchem. Lid worden betekent dat je deel uitmaakt van een grote vereniging met meer dan 130.000 gezinnen, die in Vlaanderen 26.000 ha natuurgebied beheert.

### Contact

Koen Van Keer, Boomgaardstraat 79, 2018 Antwerpen. (03-226 76 01)  
info@natuurpuntantwerpenstad.be

Vragen of opmerkingen kan u sturen naar: [redactie@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:redactie@natuurpuntantwerpenstad.be)

### Lid worden

Lidgeld per gezin: € 38/jaar. Te storten op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 met vermelding van je huidig lidnummer of voor nieuwe leden met vermelding van je naam en adres. Je ontvangt dan zowel het nationale tijdschrift Natuur.blad als het lokale ledenblad Natuur.stad. Bovendien krijg je korting bij aankopen in onze Natuur.winkel. Leden van Natuurpunt uit een ander werkingsgebied kunnen voor € 7 een abonnement op Natuur.stad nemen. Te storten op rekeningnummer BE60 5230 8051 9270 met vermelding van je lidnummer, naam en adres.

### Giften

Donateurs storten een extra bijdrage bovenop hun lidgeld. Vanaf € 40 per kalenderjaar krijg je een fiscaal attest. Storten kan op BE56 2930 2120 7588 met vermelding 'Wolvenberg – projectnummer 7743'.

**Natuur.stad** is het driemaandelijks ledenblad van Natuurpunt Antwerpen Stad. Gedrukt op een alcoholvrije pers met inkt op vegetale basis door De Wrikker cvba. Oplage: 3.1000 exemplaren.

**Redactie:** Christiane Lobbstaël, Ria Van Bastelaere, Monique Van Dousselaere, Graziella Van Eyllen, Koen Van Keer, Marc Van Outryve, Lieve Vercauteren, Minne Verlinden, Johan Wyckmans.

**Layout:** Kolja Aertgeerts, Peter Kluppels

**9de editie**

**INHEEMSE PLANTENMARKT**

WILDER IS BETER

**Zondag 16 april 2023 van 10u tot 16u**  
Plein Kloosterstraat-Goedehoopstraat, 2000 Antwerpen  
[www.wilderisbeter.be](http://www.wilderisbeter.be)

Ontdek ons volledige gamma van **biologisch gekweekte, inheemse planten** voor een **maximaal ecologische tuin!**  
[www.wilderisbeter.be](http://www.wilderisbeter.be)

Met klimplanten, van **autochtone herkomst!**  
Voor **meer biodiversiteit!**

**1500 planten** in stock!

Onze markt is **makkelijk bereikbaar**  
te voet, met je (bak)fiets, of het openbaar vervoer.

V.U. Johan Wyckmans, Begijnvest 63/2, 2000 Antwerpen

[www.wilderisbeter.be](http://www.wilderisbeter.be) • [info@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:info@natuurpuntantwerpenstad.be) • [www.natuurpuntantwerpenstad.be](http://www.natuurpuntantwerpenstad.be) • [www.facebook.com/natuurpunt.antwerpenstad](http://www.facebook.com/natuurpunt.antwerpenstad)

# De egel in Antwerpen Stad

Tekst: Koen Van Keer

Een schattig knorrend wezentje dat zich bij gevaar in een stekelig bolletje rolt. Wie zou er niet vertederd door geraken? Toch heeft dit zoogdiertje het niet altijd makkelijk in de menselijke biotoop. Ook niet in de Antwerpse binnenstad...

Egel (foto: Bruno Verhulst)

De meldingswebsite van Natuurpunt, [www.waarnemingen.be](http://www.waarnemingen.be), maakt voor de periode van 2008 tot en met 2022 gewag van een kleine 100 waarnemingen van de egel (of correcter: West-Europese egel) voor het werkingsgebied van onze lokale Natuurpuntafdeling Antwerpen Stad. Het overgrote merendeel van die meldingen gebeurde in de zone buiten de Ring (zie kaartje). Verder zijn er nog enkele meldingen uit de directe ringzone (ook een paar van binnen de Ring) en enkele zeer zeldzame waarnemingen uit de binnenstad.

## Serius avontuur

Die verdeling over ons werkingsgebied is geen toeval en toont vooral dat de Antwerpse Ring een harde barrière vormt voor de verplaatsing van dit diertje. Als je weet dat de natuurlijke beschermingsreflex van de egel is om zich bij gevaar doodstil te houden en 'op te rollen', dan begrijp je meteen ook dat niet veel exemplaren er in slagen om de Antwerpse Ring levend over te steken. Ook de exemplaren die bv. via de spoorwegbrug in het zuiden van Antwerpen vanuit de Hobokense Polder intra muros het bermenlandschap van Antwerpen betreden, zijn niet uit de gevarezone, want we weten allemaal dat ook het verkeer in de binnenstad dodelijk kan zijn voor mens en dier. Je mag er dus van uitgaan dat de egel die je binnen de Ring aantreft er een serieuze avontuur heeft opzitten.

## Geen robotmaaiers, maar auto's en zo

In het gebied buiten de stad vallen er uiteraard ook veel verkeersslachtoffers onder de egels, maar daar riep onder andere Natuurpunt de voorbije jaren ook op om 's nachts geen 'hoge' robotmaaiers meer te laten rondrijden, omdat ook die slachtoffers maakten onder de egels.

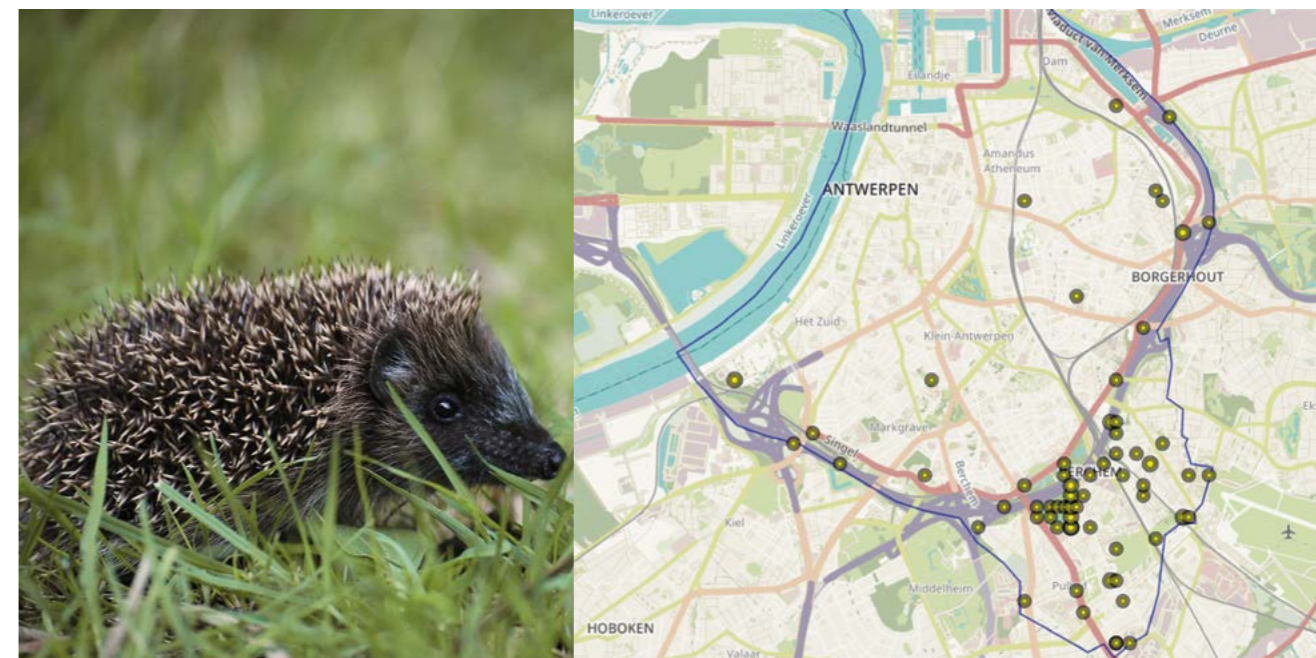
De verkoop van die automatische maaimachines steeg tussen 2014 en 2019 elk jaar met 25%!

Het aantal egels zou de afgelopen 10 jaar in onze contreien gehalveerd zijn. De oorzaken zijn nog niet heel duidelijk, maar naast habitatverandering, vergiftiging door slakkenkorrels en de daling van het aantal insecten, blijken nu recent ook opvallend veel egels in opvangcentra binnen te komen met een zeer besmettelijke infectie met *Corynebacterium ulcerans*, die de huid kan beschadigen en zo via etterende letsels allerlei ziektes kan veroorzaken. De aangetaste dieren die in natuurhulpcentra worden binnengebracht blijken meestal niet meer te redden.

In een periode waarin de egel het als soort slecht doet, lijkt het dus verstandig om inspanningen te doen om de soort te helpen. Meer veilige oversteekplaatsen (bv. onder wegen op strategische locaties) zou het aantal verkeersslachtoffers onder egels, maar ook onder andere dieren als marterachtigen en amfibieën, nog kunnen verminderen.

## Ecologische val

De verleiding zou kunnen bestaan om te proberen op één of andere manier meer egels levend de Ring over te brengen, maar dat is onder de gegeven omstandigheden geen goed idee. De stad is met haar ultra-dichte verkeerssituatie een uiterst gevaarlijke plaats voor egels. Als dier- of plantensoorten naar een plaats geleid worden waar ze niet kunnen overleven omdat bv. de habitat voor hen ongeschikt is, er onvoldoende voedsel is etc., dan spreken we van een 'ecologische val' voor die organismen. Met andere woorden: tot de stad egelvriendelijker wordt, is het geen goed plan om meer egels naar de stad te leiden.



Jonge egel (foto: Daniël Wybo)

Egel in Antwerpen (2008-2022) volgens waarnemingen.be (december 2022)

## Verbinden

Nochtans zijn er goede redenen om een meer egelvriendelijke stad te willen creëren. In het buitengebied leeft het diertje doorgaans goed samen met de mens. Omdat zijn lievelingseten slakken zijn, zien veel tuineigenaars de egels graag komen. Een ingreep die wonderen zou doen voor egels, is het voorzien van doorgangen tussen stadstuinen. Die zijn traditiegetrouw in grote delen van de stad immers redelijk hermetisch van mekaar gescheiden door muren en andere 'harde' scheidingen. Wanneer daarin een kleine doorgang zou voorzien worden op bodemhoogte (bv. door het wegnemen van enkele stenen), dan zouden egels van de ene naar de andere stadstuin kunnen migreren, waardoor er misschien een 'leefbare' zone kan ontstaan met -samengeteld- een voldoende voedselaanbod. Zoiets veronderstelt natuurlijk een overleg tussen burens van eenzelfde straat en een kleine denkoefening rond het parcours dat egels ter plaatse zouden kunnen afleggen. Daarbij moet er ook een toegang tot de tuinen mogelijk zijn vanuit de ruimere omgeving en de aanwezigheid van voor de egel 'gevaarlijke' huisdieren is natuurlijk ook niet aan te raden.

De belangrijkste reden om de stad egelvriendelijk te maken is waarschijnlijk dat een groene stad ook een veel gezondere stad is. In het vorige nummer van Natuur.stad lees je meer over de toekomstvisie van Natuurpunt op de stedelijke omgeving en ook op [natuurhethart.be](http://natuurhethart.be) kan je meer hierover lezen. Daarnaast is een avondlijke ontmoeting met dit diertje gewoon stevast een belevenis die ook een stedeling zou mogen ervaren.

Wil je graag iets doen voor de egel, ga dan zeker eens kijken op [Egelstraat.be](http://Egelstraat.be). Daar vind je ook meer info over het project 'Egelwegels'.

Bij het vinden van een gewonde egel kan je die naar een opvangcentrum voor wilde dieren brengen: <http://vogelbescherming.be/wild-dier-nood/opvangcentra-voor-wilde-dieren>.

**VITIS**  
eten + drinken

open  
woe-zon 11:30  
Generaal Drubbelstraat 128, Berchem

wij proberen zoveel mogelijk met lokale producten te werken

allergenen — vraag info aan de bar  
reservaties — 0490434346

[www.vitis-eten-en-drinken.be](http://www.vitis-eten-en-drinken.be)

## Voor wie het zou vergeten zijn: hernieuw je lidmaatschap!

Help ons om ook in 2023 de natuur in onze stad te beschermen en uit te breiden.

Schrijf je lidgeld (€ 38 voor het hele gezin) over op rekeningnummer BE17 2300 0442 3321 van Natuurpunt, met vermelding van je naam, lidnummer en adres. Alvast hartelijk bedankt!

Het vrijwilligersteam van Natuurpunt Antwerpen Stad

# Hoe maak je je tuin klimaatbestendig – deel 1: WATER

Tekst: Chiara Bruckner

Wist je dat de oppervlakte aan tuinen in Vlaanderen groter is dan de oppervlakte aan beschermde natuurgebieden? Zo'n 12% van Vlaanderen bestaat uit tuinen. Dat betekent dat ze een enorm potentieel vormen voor biodiversiteit, waterinfiltratie en -berging, CO<sub>2</sub>-opslag in de bodem en hittebescherming. Kortom, onze tuinen gaan een steeds belangrijkere rol spelen in de strijd tegen klimaatverandering. We geven daarom verschillende tips om je tuin klimaatbestendig te maken. In deel 1 focussen we op water in onze tuinen.

## TIP 1: Ontharden, ontharden en nog eens ontharden

Antwerpen is de meest verharde stad van Vlaanderen. Met een verhardingsgraad van 45% overstijgt de stad het Vlaams gemiddelde van 15%. Door verharding kan hemelwater niet infiltreren in de bodem waardoor er minder water opgeslagen kan worden en de kans op overstromingen toeneemt. Iedere regendruppel die namelijk op een verhard oppervlak valt in stedelijke gebieden, komt terecht in de riolering en is zo zijn kans verloren om te infiltreren in de bodem en het grondwater aan te vullen. De eerste tip is dan ook duidelijk: ontharden! Voorzie meer groen in je tuin. Maak je terras en verharde oprit kleiner of gebruik waterdoorlatende materialen.

## TIP 2: Zorg voor een betere infiltratie

Je tuin vrijhouden van verharding is één ding, maar de doorlaatbaarheid van de bodem verhogen om water beter te laten infiltreren is ook belangrijk. Niet alle bodems absorberen namelijk evenveel en even snel water. Laat bijvoorbeeld de bladeren liggen in je tuin. Deze breken af tot een humuslaag die de bodem niet alleen voedingsstoffen geeft, maar er ook voor zorgt dat de bodem het water beter opneemt. Een andere mogelijkheid is om een infiltratievoorziening in je tuin aan te leggen. Dit kan heel simpel door bijvoorbeeld een laagte van 20-30 cm diep te voorzien. Het hemelwater verzamelt zich in dit lage deel en krijgt de tijd om hier geleidelijk in de bodem te sijpelen. Een vijver, met waterdoorlatende wanden, is hiervoor ook ideaal. Als je deze vijver dan ook nog eens ecologisch inricht, zal het leven in je tuin je heel dankbaar zijn. Meer hierover lees je in het volgende nummer van Natuur.stad!



Aangelegde laagte waarin hemelwater zich verzamelt om dan traag in de bodem te sijpelen (foto: Chiara Bruckner)

## TIP 3: Sla regenwater op

Terwijl onze tuinen in de winter voldoende water krijgen, moeten we ze in de zomer besproeien met vaak kostbaar drinkwater. Wat als we nu dat extra water in de winter opslaan en dit gebruiken in de zomer? Via een regenwaterton vang je het water op dat normaal via de regenpijp de riolering instroomt. In Vlaanderen valt er gemiddeld 900 mm neerslag per jaar, dit komt overeen met 900 liter per m<sup>2</sup>. Een gemiddeld dakoppervlak bedraagt zo een 50 m<sup>2</sup>. Dat betekent dat er jaarlijks 45.000 liter water via de regenpijp de riolering instroomt. Zelfs een fractie hiervan opvangen via een regenwaterton zal je tuin heel gelukkig maken. Bovendien kan je een regenwaterton ook combineren met een infiltratievoorziening, zoals hiernaast vernoemd. Zo kan je, als je regenwaterton vol is, een overloop voorzien richting de infiltratievoorziening, waar het water rustig in de bodem kan infiltreren.

## TIP 4: Plant een boom

Door bomen te planten in je tuin verbeter je de bodemstructuur, waardoor regenwater beter kan infiltreren. Daarbij zal tijdens een regenbui het bladerdek ervoor zorgen dat het water vertraagd op de bodem terechtkomt. Vooral tijdens hevige buien is dit interessant, aangezien de onverharde bodem niet al het water tegelijk kan slikken. Tot slot zorgen bomen ook voor een minder snelle uitdroging van de bovenste laag van de bodem omdat ze 1) veel schaduw voorzien en 2) ze door hun wortels het water uit diepere grondlagen kunnen halen.



Regenwaterton (foto: Chiara Bruckner)

## Het egeltje

Tekst: Gerd Dossche



Egeltje (foto: Gerd Dossche)

De wetenschappelijke naam (*Hispa atra*) van deze kleine kever betekent letterlijk 'zwart borsteltje', maar de Nederlandse naam is even goed gekozen. Hij meet 3 à 4 mm en behoort tot de grote familie van de bladkevers. Daarin zitten o.m. de nauw verwante schildpadtorren (zie Natuur.stad, juni 2022) en ook de dikwijls prachtig metalliek gekleurde bladhaantjes (zie Natuur.stad, juni 2021).

Het egeltje leeft onopvallend tussen de lage vegetatie. De larven leven in gangen die ze zelf uitvreten in bladeren van grassen. Ze beginnen klein en fijn aan de top van het blad om in de dikkere onderkant te eindigen en verpoppen ook dikwijls daar. Het talrijkst zijn ze in de zomer, maar volgens [www.waarnemingen.be](http://www.waarnemingen.be) zijn ze er van begin maart tot half november. Het egeltje is niet schadelijk voor cultuurgewassen, maar voor enkele van de talrijke tropische soorten ligt dat wel anders bij de teelt van rijst, bamboe en zelfs sommige palmen. In Zuid-Europa is er nog één andere 'Hispa'-soort, het bruine stekelhaantje. Je kan de soorten redelijk makkelijk herkennen aan het specifiek patroon van de stekels, al is daar misschien wel een vergrootglas voor nodig.

# Heerlijk wandelen door de Bospolder (Ekeren)

Tekst: Ria Van Bastelaere

De Bospolder is een prachtig natuurgebied van meer dan 100 ha vlakbij de stad. Vanaf de parking kan je een mooie wandeling van 4,8 km maken. Er zijn bossen te bekijken, waterplassen, moerasgrond en grasgebieden, afwisseling genoeg.

## Ontstaan

Vroeger was de Bospolder, zoals de naam verradt, poldergebied. Eind jaren 1960 verdwenen die polder en de bijbehorende leefgemeenschappen van planten en dieren onder opgespoten grond: zand en klei die vrijkwamen bij het uitgraven van de havendokken. De natuur veroverde langzaam maar zeker het vernielde gebied opnieuw. Later gingen de stad Antwerpen, het Agentschap voor Natuur en Bos, de Vlaamse Landmaatschappij en Natuurpunt samenwerken om via natuurinrichtingswerken van de Bospolder een landschap te maken van open waterpartijen, moeras- en rietvegetaties waar planten en dieren zich terug thuis voelen. Voor natuurliefhebbers en wandelaars kwamen er nieuwe wandelpaden en vogelkijkhutten.

## Fauna en flora

Natuurpunt Antwerpen Noord vzw zorgt er nu voor een aangepast beheer. Daarbij steken gallowayrunderen een handje toe. Zij eten niet alle planten en niet overal evenveel. Zo creëren zij een afwisselend landschap van grasland, ruigten, struwelen en bossen. Hier vinden heel wat meer planten en dieren een geschikt plekje.

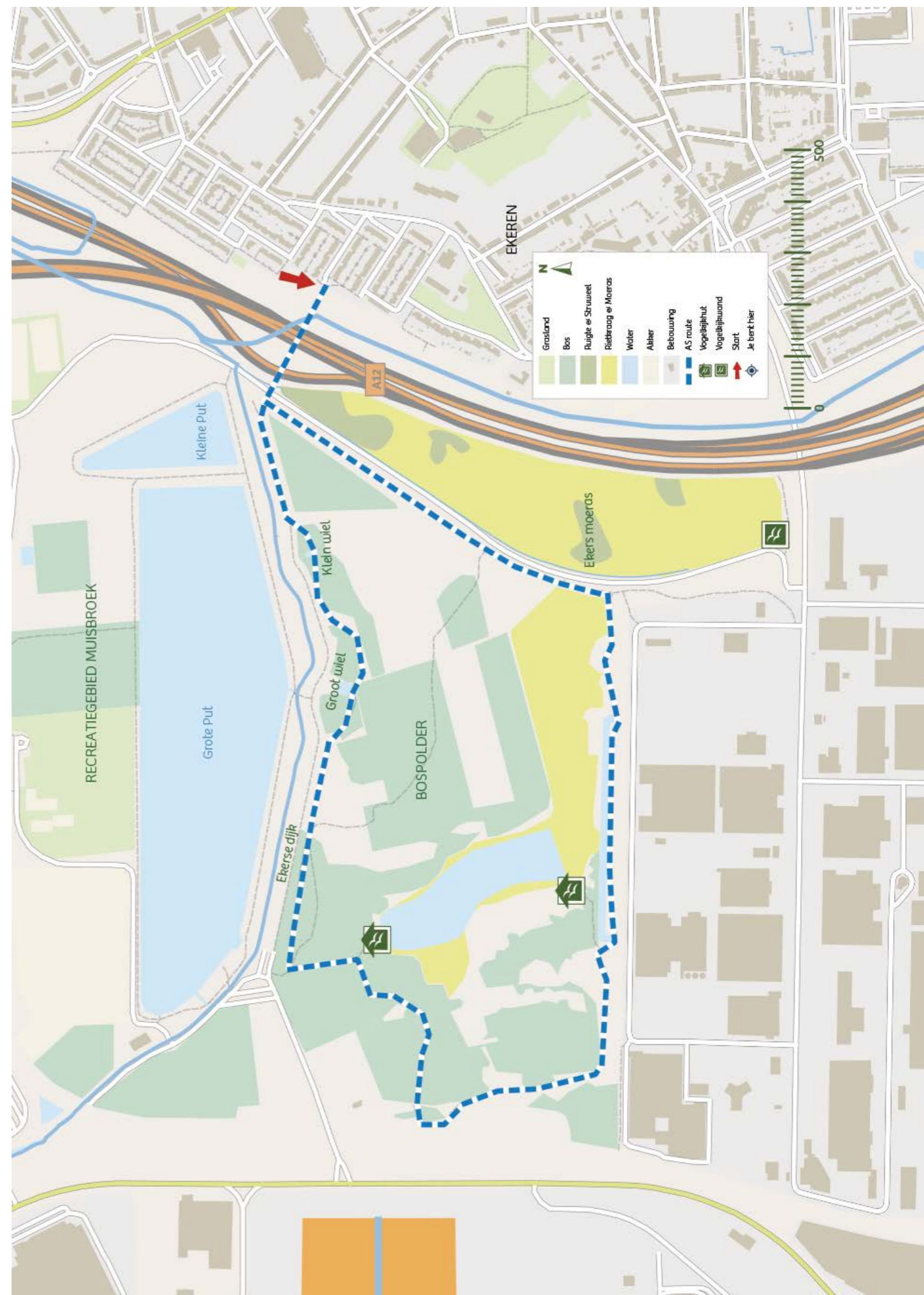
Met het project 'Antwerpse haven natuurlijker' werken Natuurpunt en Port of Antwerp-Bruges ook hier aan een versterking van de ecologische infrastructuur, zonder een belemmering te zijn voor de ontwikkeling van de economische activiteit. Denk aan het inrichten van leefgebieden voor de rugstreeppad, het aanleggen van een vispaaiplaats langs het verbindingskanaal, het inrichten van broedplaatsen voor zwartkopmeeuwen en oeverzwaluwen en nog vele andere acties.



Langs de wandeling zijn er twee vogelkijkhutten en een vogelkijkwand. Van daar spot je misschien wel de kleine karekiet, de rietgors of een van de vele eendensoorten. Boven de droge, schrale graslanden dartelt het bruin blauwtje, een kleine vlinder met tegenstrijdig klinkende naam. De planten waarop hij zijn eitjes legt en waarvan zijn rups eet, de ooievaarsbek en de reigersbek, groeien graag in het gebied.

## Praktisch

- Het hele jaar vrij toegankelijk op de paden.
- Er is een **parking** aan het einde van de Vierkerkenstraat, 2030 Antwerpen, vlakbij de voetgangersbrug over de A12. Ter plaatse is een **fietstalling**.
- Bij regenweer en 's winters zijn **laarzen** noodzakelijk.
- **Honden** welkom, aan de leiband.
- De verharde weg tussen de Bospolder en het Ekers Moeras is goed toegankelijk voor rolstoelen. Ook de kijkhut aan de noordwestkant is toegankelijk voor rolstoelen (bereikbaar vanaf de parking aan die zijde).
- Vlakbij het vertrekpunt bevindt zich de **bushalte** "Antwerpen Oorderseweg", deze wordt bediend door bus 770 (Antwerpen – Ekeren – Kapellen – Putte) en bus 775 (Antwerpen – Ekeren – Stabroek)
- De wandelkaart kan je ook **downloaden** via de nationale website van Natuurpunt: <https://natuurpunt.be/wandelen>.



# De blauwborst

Tekst: Lili Claes

De roodborst kent iedereen, maar weet je dat er ook een blauwborst voorkomt in België? In je tuin of het park om de hoek zul je de blauwborst niet aantreffen, maar hij bestaat wel degelijk! Ga maar eens op stap naar een moerassig, nat gebied met veel riet. Met ietwat geduld en geluk kan je er eentje (of meerdere!) zien. Vooral in het broedseizoen heb je meer kans om ze te vinden. De eerste keer dat je een blauwborst ziet en hoort, vergeet je nooit meer...

De blauwborst is bij ons een doortrekker, een zomergast die hier aankomt van half maart tot half mei. Hij komt hier broeden en vertrekt vanaf augustus of september terug naar zijn overwinteringsgebied in Afrika of Zuid-Azië. De blauwborst is een opvallende zangvogel die behoort tot de groep van nachtegalen. Er bestaan twee ondersoorten: de witgesterde die bij ons en in Midden- en Zuid-Europa voorkomt en de roodgesterde die eerder voorkomt in Scandinavië.

## Kenmerken

De blauwborst is ongeveer zo groot als een roodborst, maar een beetje slanker met lange poten. Hij heeft een lengte van ongeveer 14 cm en een spanwijdte tot 20 cm. Hij kan een leeftijd van 10 jaar bereiken.

In tegenstelling tot andere moerasbewoners zoals karekiet en rietzanger heeft de blauwborst een prachtig gekleurd verenkleed. Het mannetje heeft een helderblauwe keel en bovenborst met witte vlek (ster), een lichte wenkbrauwstreep en een oranjebruine/kastanje rode staartbasis die donkerder wordt aan het uiteinde en goed zichtbaar is tijdens de baltsvlucht. Bij het vrouwtje ontbreekt het blauw, zij heeft een witte keel. Juveniele exemplaren hebben een donkerbruine streeptekening met witte vlekjes.

## Biotoop

De blauwborst kan je aantreffen in vochtige, moerassige gebieden met veel riet, langs vennen, kreken, polders en rivieralleen. Hij is zeer schuw en blijft meestal binnen de begroeiing. Bij onraad duikt hij snel weg, maar komt even later wel opnieuw tevoorschijn.

## Zang

De blauwborst is vooral in de broedtijd te horen, de mannetjes zingen vanaf het ochtendgloren. Dit doen ze vanaf een opvallende zangpost zoals jonge wilgentakken, struiken, rietpluimen, paaltjes en hekjes. De zang is helder, gevarieerd, melodius en krachtig, soms vermengd met uitstekende imitaties. Af en toe hoor je een scherpe tak of tik of diverse alarmroepen.

## Wat eet de blauwborst?

De blauwborst zoekt op de grond naar kleine diertjes zoals spinnen, wormen, slakjes en andere ongewervelden. In de late zomer staan ook bessen op het menu.



Vliegende blauwborst met gevangen ongewervelden in bek (foto: Eric Van Hul)

## Broedgedrag

De blauwborst nestelt op de grond op verborgen plekjes tussen dichte begroeiing. Het nest is komvormig en bestaat uit bladeren, gras, pluusjes en mos. Het legsel bestaat uit 5 of 6 eieren, het vrouwtje broedt ongeveer 14 dagen. Beide ouders voeden de jongen die nog twee weken in het nest blijven. Er zijn 1 tot 2 legfels per jaar.

## Populatie en waarnemingen

Begin 20e eeuw was de populatie in België sterk gedaald door herverkaveling en drooglegging van moerassige gebieden en broekbossen. Door een gebrek aan geschikte habitat werd de blauwborst redelijk zeldzaam. Sinds de bescherming van waterrijke natuurgebieden stijgt de populatie opnieuw. Het leefgebied van de blauwborst is beschermd en goed beheer van moerasgebieden blijft heel belangrijk! Over heel Vlaanderen wordt de populatie nu geschat op meer dan 3.000 paren.

## Waar heb je kans om de blauwborst te zien?

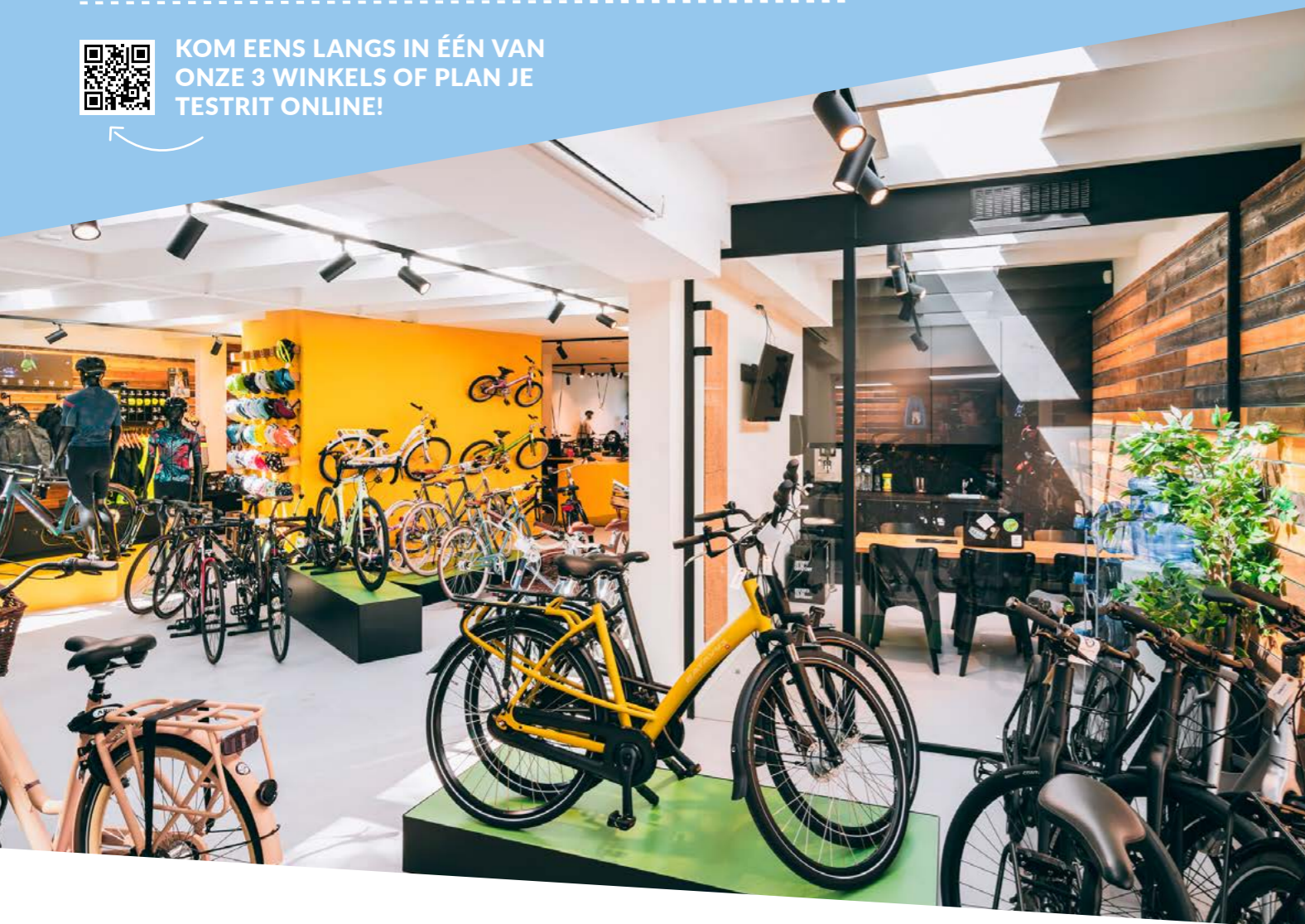
De blauwborst laat zich vooral zien en horen in het vroege voorjaar. Gebieden in het Antwerpse waar je de blauwborst zou kunnen aantreffen zijn o.a. Groot Rietveld, Stappersven, Mechels Broek, Anderstad, De Kuifeend (enkel toegankelijk met gids!), maar ook in de rietvelden aan de Royerssluis kom je hem wel eens tegen.

# JOUW FIETSAVONTUUR START BIJ FIETSEN DE GEUS!

Wij zijn jouw fietswinkel in Antwerpen en omgeving. Met welke fiets schrijf jij jouw verhaal: de stadsfiets, elektrische fiets, reisfiets, snelle pendelfiets of (elektrische) vouwfiets? We helpen je kiezen.



KOM EENS LANGS IN ÉÉN VAN  
ONZE 3 WINKELS OF PLAN JE  
TESTRIT ONLINE!



**FIETSEN DE GEUS ANTWERPEN**  
antwerpen@fietsendegeus.be  
Marnixplaats 4, 2000 Antwerpen  
03 238 17 12

**FIETSEN DE GEUS BERCHEM**  
berchem@fietsendegeus.be  
Grottesteenweg 95, 2600 Berchem  
03 239 84 74

**FIETSEN DE GEUS EDEGEM**  
edegem@fietsendegeus.be  
Trooststraat 34/36, 2650 Edegem  
03 457 27 69

**OPENINGSUREN**  
zondag en maandag gesloten  
di - vr 09u30 - 12u30 en 13u30-18u00  
za 10u00 - 18u00 doorlopend

FIETSENDEGEUS.BE

## Interview Chantal Van Gool

Tekst: Marc Van Outryve

Chantal is één van onze enthousiaste en bekwame natuurgidsen. We vroegen haar naar het hoe en waarom van haar engagement.

### Hoe ontstond je interesse voor de natuur?

Als kind deed ik met mijn ouders natuurwandelingen in Luxemburg, waar ik de schoonheid van de natuur ontdekte. Mijn vader fotografeerde bloemen en legde een verzameling gedroogde bladeren aan. Als kind van 12 jaar nam ik leuke foto's van vogels en vlinders. Als volwassene had ik door mijn vele werk weinig tijd om de natuur in te trekken. Tot ik 7 jaar geleden opnieuw naar buiten werd gedreven, op zoek naar de rust en de vrijheid van de natuur. Ik ontdekte de wondere biodiversiteit en het harmonieuze samenleven van fauna en flora. Via de website van Natuurpunt schreef ik me in 2019 in voor een cursus natuurgids. Mijn interesse voor de natuur groeide uit tot een passie.



Chantal Van Gool in natuurreservaat Wolvenberg-Brilschans  
(foto: Sarah Van Looy)

### Hoe werd je vrijwilliger bij Natuurpunt Antwerpen Stad (NAS)?

Na de cursus moesten we zelf 10 natuuractiviteiten organiseren om onze gidsenbadge te behalen. Door de coronacrisis viel echter alles stil en kwam ik eerst terecht bij onze vogelwerkgroep. Met de uitstappen en de vogeltellingen nam mijn vogelkennis snel toe, samen met mijn interesse voor heel de natuur. In de herfst van 2021 in de Wolvenberg had ik mijn vuurdoop als gids voor een klas van het derde leerjaar. Ik was behoorlijk nerveus, maar het lukte wonderwel. Door een eenvoudige uitleg over de meidoorn en het nut van zijn doornen en bessen, begrepen ze de samenhang van alles wat leeft in de natuur. De gidsbeurten voor NAS volgden elkaar snel op. Dit jaar organiseren we enkele nieuwe natuurwandelingen voor mensen met (jong)dementie. Het enthousiast doorgeven van je natuurkennis aan geïnteresseerden geeft me veel voldoening en energie.

### Zie je Antwerpen als een groene stad?

Er is nog een lange weg te gaan. Deze zomer ondervonden we de verstikkende realiteit van de stad als hitte-eiland. Ontharden waar mogelijk, zorg voor onze bomen en inheemse geveltuinen blijven zoveel doelstellingen. Soms denk ik aan de 'hangende tuinen van Babylon', zo gewaardeerd 2500 jaar geleden. Waarom zou dat hier niet lukken, met weelderige planten die in alle richtingen onze gevels begroeien als een groene long? Vooral de sensibilisering van onze bevolking voor natuur in de stad kan beter. Hopelijk slaagt ons Natuurhuis in park Brialmont hier binnen enkele jaren in.

### Hoe overtuig je iemand om vrijwilliger te worden bij NAS?

Kom gewoon eens naar onze gegidste natuurwandelingen, maak kennis met gelijkgezinden die van de natuur houden. Je leert ook altijd iets bij. Hoe meer je de natuur leert kennen, hoe meer je haar waardeert. In Antwerpen verdient nog heel wat natuur onze speciale aandacht. Chantal besluit: "De wereld van de natuur is de echte wereld en het is meer dan de moeite waard om er zorg voor te dragen".

### Lees Natuur.stad digitaal

Meer dan 3000 gezinnen ontvangen vier keer per jaar een tijdschrift met 16 pagina's. Hoeveel ton papier kruipt daarin? Onze drukker werkt met chloorvrij 100% gerecycleerd papier, maar toch... Natuur.stad wil zijn ecologische voetafdruk verkleinen en daarom willen we onze leden graag vragen te overwegen om hun abonnement-op-papier om te zetten in een digitaal abonnement. Je krijgt dan telkens een prima verzorgde pdf opgestuurd. Zo help je onze druk- en verzendingskosten te verlagen en kunnen we meer geld stoppen in onze core business: natuur beheren.

Wil je mee overstappen op digitaal? Geef ons een seintje via [info@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:info@natuurpuntantwerpenstad.be).



## Digitale nieuwsbrief

Blijf steeds op de hoogte van alle activiteiten, het meest recente nieuws en actuele natuurweetjes in de afdeling Natuurpunt Antwerpen Stad.

Mail jouw e-mailadres naar [secretariaat@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:secretariaat@natuurpuntantwerpenstad.be) en krijg maandelijks onze digitale nieuwsbrief in je mailbox.

**NATUURlijk doen!**



### Natuurwandelingen in het Antwerpse door de VMPA (Vereniging voor Milieueducatie Provincie Antwerpen)

- 11/03/2023, 14u. Lente in aantocht. Nachtegalenpark (Parkingang Den Brandt, Beukenlaan 12, Antwerpen)
- 12/03/2023, 14u. 13 jaar werken. Park Groot Schijn (Ruggeveldlaan 488, vooraan parking Sportoase, Deurne)
- 25/03/2023, 08u. Vogels in het park. Boekenbergpark (Parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne)
- 01/04/2023, 14u. Voorjaarsbloeiërs. Boekenbergpark (Parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne)
- 12/04/2023, 18u. Groenverbindingen Groenplan Deurne. Boekenbergpark (Parkingang Gouverneur Holvoetlaan, Deurne)
- 13/05/2023, 14u. Nieuw leven in mei. Nachtegalenpark (Parkingang Den Brandt, Beukenlaan 12, Antwerpen)
- 24/05/2023, 14u. Exoten en planten. Park Groot Schijn (Ruggeveldlaan 488, vooraan parking Sportoase, Deurne)
- 03/06/2023, 14u. Groene sproeten in de omgeving. Hof van Leysen (Speelplein schuin over kerk Markgravelei, Antwerpen)
- 10/06/2023, 14u. Daar heb je niet alleen beelden te bewonderen, ook bomen. Middelheim (Terras Middelheim, Middelheimlaan 61, Antwerpen)

Tenzij anders vermeld, melden wandelaars zich gewoon aan op de vertrekplaats van de respectievelijke wandeling en is inschrijven niet verplicht. Voor meer info: [vmpa-antwerpen-centrum@vmpa-vzw.be](mailto:vmpa-antwerpen-centrum@vmpa-vzw.be) of via 0470-13 60 24.

## Lezing

### "Verrassende natuur in Antwerpen stad" door Koen Van Keer

ter gelegenheid van de jaarlijkse ledenbijeenkomst Natuurpunt Antwerpen Stad

**Wanneer:** vrijdagavond 17 maart 2023  
**Waar:** de kelder van De Groene Waterman (Wolstraat 7, 2000 Antwerpen)

**Programma:**  
**19u30:** bondig jaaroverzicht en verkiezing van het nieuwe bestuur  
**20u15:** spreekbeurt door Koen Van Keer  
**21u00:** einde spreekbeurt en mogelijkheid tot het stellen van vragen  
**21u15:** gezellige drink

Mail ons op [secretariaat@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:secretariaat@natuurpuntantwerpenstad.be) om je aanwezigheid te bevestigen.

*Tot dan!*

# De sleedoorn

Tekst: Marc Van Outryve

In maart kondigt de sleedoorn de lente aan, met zijn opvallend rijke krans van witte bloesems aan de nog kale takken.

## Naaktbloeier

De sleedoorn is een typische naaktbloeier waarbij de bloemen verschijnen vóór de bladeren. De mooie witte bloemen staan vaak zo dicht bij elkaar, dat ze op trosjes lijken. In volle bloei ruiken ze heerlijk, een beetje naar amandelen. Aanvankelijk zijn de helmknoppen nog gesloten, terwijl de stempel reeds stuifmeel van oudere bloemen kan ontvangen. Zo wordt zelfbestuiving vermeden. De struik heeft scherpe en lange doornen, die venijnig kunnen prikken. Het zijn echte takdoornen, gevormd uit het hout zelf. Dit in tegenstelling tot de wat zachtere 'stekels' die uit de schors worden gevormd, zoals bij rozen. De harde doornen beschermen de sleedoorn tegen vraat. Dikwijls zie je hem samen met de meidoorn, aangeplant in heggen rond een weiland. Je vindt hem ook in berm, bosranden en in wilde natuur zoals de Wolvenberg.



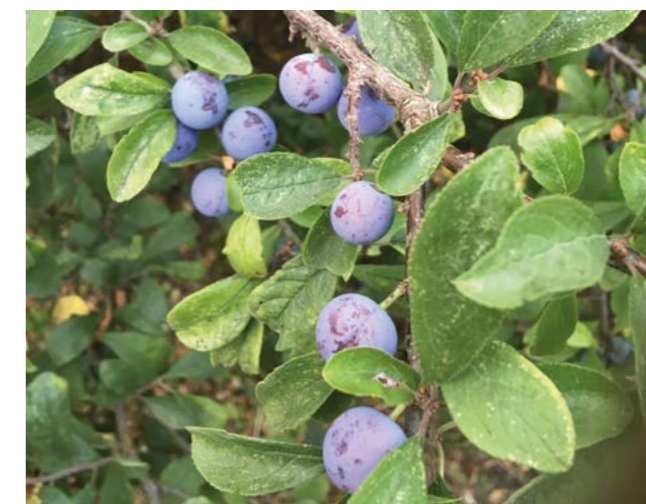
Sleedoorn in bloei (foto: Erik Van Wesemael)

## Gulle gastheer

Als vroeg bloeiende plant is de sleedoorn een belangrijke nectarbron voor insecten die vroeg in het jaar actief zijn, zoals de aardhommel. Ook honingbijen, zweefvliegen en dagvlinders zijn welkom gasten, die bovendien voor de bestuiving zorgen. De sleedoornpage legt zijn eitjes in de oksels van de takken. In het voorjaar komen de eitjes uit en eten de rupsen van de blaadjes. De sleedoorn biedt met zijn dicht verweven takkenet en doornen ook een veilige schuil- en nestplaats voor zangvogeltjes. In de late herfst en winter worden de blauw berijpte bessen lekkerder door de vorst. Ze worden dan verorberd door lijsters, die voor de verspreiding van de zaden zorgen. Maar ook egels, hazen en vossen lusten de afgevallen bessen.

## Positieve energie

De bessen van de sleedoorn smaken wrang en zijn licht giftig, niet om in grote hoeveelheden uit het vuistje eten. Ze bevatten wel een hoog gehalte aan vitamine C. De vruchten worden verwerkt in lekkere jam, vruchtenmoes, siroop, vruchtenwijn en likeur. Reeds sedert de middeleeuwen wordt er ook brandewijn van gemaakt. Bij de Kelten was de sleedoorn verbonden met zwarte magie en ongunstige voortekens. Het hout werd gebruikt voor magische voorwerpen als amuletten en fetisjdoornen. Kransen van sleedoorn werden gevlochten op oudejaarsavond en in het nieuwjaarsvuur verbrand. Sleedoornsymboliek is evenwel niet steeds negatief. Wellicht helpen zijn uitbundige vroege bloesems om de positieve energie van de lente te herontdekken.



Sleedoorn, met bladeren en bessen (foto: Paul D'Hondt)

SLEEDOORN	
Voorkomen	vrij algemeen; inheems
Latijnse naam	Prunus spinosa
Familie	amandelachtigen
Grootte	2-5 m hoge heester
Takken	afstaand, warrig; met doornen
Bladeren	lancetvormig, fijn getand
Bloemen	wit, tweeslachtig; nectarrijk
Bloei	maart-april; naaktbloeier
Vruchten	blauwe bessen
Verspreiding	zaden; wortelopslag



# Activiteitenkalender

MAART – APRIL – MEI 2023

Voor de volledige agenda en de meest recente info zie [www.natuurpuntantwerpenstad.be](http://www.natuurpuntantwerpenstad.be)



## Maart 2023

- 17 Algemene ledenvergadering**  
Kelder van de Groene Waterman,  
Wolstraat 7, 2000 Antwerpen  
Om 19u00  
Mail ons op: [secretariaat@natuurpunt-antwerpenstad.be](mailto:secretariaat@natuurpunt-antwerpenstad.be) om je aanwezigheid te bevestigen  
Zie ook p. 14
- 19 Uitstap Vogelwerkgroep De Stadsmus**  
Park van Wijnegem, afspraak om 8u30  
ingang park, Wijnegem  
Inschrijven verplicht via:  
[vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be)

## April 2023

- 1 FONAS – Floristisch onderzoek/ Monitoring planten**  
Voorjaarsbloeiërs en inventarisatie  
Rivierenhof  
Meer info via: [derycke.joris@gmail.com](mailto:derycke.joris@gmail.com)
- 16 Inheemse plantenmarkt**  
Pleintje Goedehoopstraat/Kloosterstraat  
Meer info volgt op sociale media van NAS  
Zie ook p. 3
- 23 Uitstap Vogelwerkgroep De Stadsmus**  
Uilenbos (Lint), afspraak om 8u30 ingang  
Lintsesteenweg, Hove  
Inschrijven verplicht via: [vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be)
- 25 FONAS – Floristisch onderzoek/ Monitoring planten**  
Inventarisatie Spoorpark voorjaar:  
kandelaartje, muurflora  
Meer info via: [derycke.joris@gmail.com](mailto:derycke.joris@gmail.com)

## Mei 2023

- 6 FONAS – Floristisch onderzoek/ Monitoring planten**  
Inventarisatie vochtige graslanden  
Rivierenhof  
Meer info via: [derycke.joris@gmail.com](mailto:derycke.joris@gmail.com)
- 28 FONAS – Floristisch onderzoek/ Monitoring planten**  
Asiadok en omgeving  
Meer info via: [derycke.joris@gmail.com](mailto:derycke.joris@gmail.com)
- 28 Uitstap Vogelwerkgroep De Stadsmus**  
Anderstad en de Polder van Lier (Lier)  
Voormiddaguitstap, kort na de middag terug  
Inschrijven verplicht via: [vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be)

## DE STADSMUS

Vogeltellingen (iedere eerste zondag van de maand behalve juli en augustus)

- 5 maart 2023**  
8u30 Stadspark - afspraak hoek Van Eycklei –  
Quinten Matsijslei
- 2 april 2023**  
8u30 Inventarisatie Spoorpark – afspraak  
Draakplaats
- 7 mei 2023**  
8u30 Brialmontpark (Wolvenberg) – afspraak  
voetgangersbrug, kant Singel  
Inschrijven wenselijk via: [vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:vogelwerkgroep@natuurpuntantwerpenstad.be)

## BEHEER WOLVENBERG

### Opgelet! Aanpassing beheerdagen vanaf 2023:

Tweewekelijkse afwisseling tussen zondag-voormiddag van 9u30 tot 12u (5 en 19 maart, 2, 16 en 23 april, 7 en 21 mei) en dinsdagmiddag van 13u30 tot 16u (14 en 28 maart, 18 april, 2, 16 en 30 mei)

Meer info en beheerdata op:  
<https://www.natuurpuntantwerpenstad.be/nieuws/nieuwe-beheerdagen-in-de-wolvenberg-vanaf-2023/>

Afspraakplaats: container hoek Posthofbrug – Singel

Stevig schoeisel en kledij die tegen een stootje kan. Werkhandschoenen krijg je ter plekke.

## ZWERFVUILACTIE

Iedere laatste zondag van de maand behalve december

(26 maart 2023 – 30 april 2023 – 28 mei 2023)

van 14 uur tot 16 uur – parking Antwerps Zeilcentrum Noordkasteel

Oosterweelsteenweg 1, 2030 Antwerpen

Meer info op: <https://www.natuurpunt-antwerpenstad.be/events/zwerfvuilactie-58/>

Als je wil meehelpen, liefst vooraf laten weten aan:  
[johan.wyckmans@natuurpuntantwerpenstad.be](mailto:johan.wyckmans@natuurpuntantwerpenstad.be)